

ዘላቂ ሰላም ኤርትራን ኢትዮጵያን ብኸመይዩ ዝረጋገጽ?

ኣብ መንጎ ጎረባብቲ ህዝብታትን ስርዓታትን ኣብ ውሽጠም ይኹን ኣብ ነንሕድሕዶም ዝህልዎም ዝምድና ኣብ ምዕባሌኦም ወሳኒ ተራ ዝጸወት ብሰላም ወፊሮም ብሰላም ዝኣትውሉ ምዕባል ደሞክራሲያዊ ምሕደራ ዝሃነጹ ምስ ዝኾነ ጥራሕዮም ኣብ ህንጻት ሃገር ብዘይምቁራጽ፡ ብሰላማዊ መነባብሮ እናሰጎሙ ናብ ዝለዓለ ደረጃ ክሰጋገሩ ዝኸእሉ።

ብውሽጡ ምስ ህዝቡ ሰላም ዘይብሉ ስርዓት ምስ ጎረባብቲ ህዝብታት ብሰላምን ክነብር ኣይክእልንዮ። ሓደ ስርዓት ኣብ ውሽጢ ህዝቡ ሰላም ኣስፊኑ ሃገር ክመርሕ እንተደኣ ኮይኑ፡ ብቐዳምን ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰላት ናይ ህዝቢ ክኸብር ይህልዎ። ብካልእ ኣዘርራባ ናይ ምዝራብ፡ ምጽሓፍ፡ ምውዳብ፡ ምንቅስቃስ ነጻነት ዘፍቅድ ንብዙሕነታዊ ኣተሃላልዎ ሕብረተ-ሰብ ብሃር ሃይማኖት ባህሊ ጸታ ዕድመ ከይፈለዩ ብማዕረ ዘኸብርን፡ ግቡእ ምምቕራሕ ሃብቲ ሃገርን ፖለቲካዊ ስልጣንን ዘረጋገጽ፡ ካብ ኩሉ መዳያት ማሕበረ ፖለቲካውን ቁጠባውን ተሳትፎኦም ክግዝዝ ዝገብር፡ ፍትሓዊ ዳኝነት ብዘይኣድልዎ ክረጋገጽሎም ውሕስነት ዝህብ፡ ብግዝኣተ ሕገ (ቅዋም) ስርዓተ ምሕደራ ዝመሓደር ኮይኑ፡ ዜጋታትን ህዝብታት ኣብ ዝኾነ ግዜ መራሕቶም ብደሞክራሲያዊ ምርጫ ከደይቡን ከውርዱን ዝኸእሉን ካብ ኩሉ መልካዎት ጭቆና ሓራ ዝወጽኡ ክኾኑ የድሊ።

ክልተ ጎረባብቲ ህዝብታት ይኹኑ ካብኡ ንላዕሊ ዝኾኑ ሃገራት ከባቢያዊ ይኹን ኣህጉራዊ ዝምድናታት ገይረን ኣብ ኩሉ መዳያት ፖለቲካዊ፣ ቁጠባዊ፣ ማሕበራዊ፣ ዲፕሎማሲያዊ ክሳብ ጸጥታውን ወተሃደራውን ..ወዘተ ተደጋጊፎም ዝግብደሉ ጉዕዞ ተለጥም ብዘይምቁራጽ ንቐድሚት ክግስግሱ እንተደኣ ኮይኖም፡ እዞም ኣብ መእተዊ ናይዚ ጽሑፍና ዘቕረብናዮም ቅድመ ኩነታት ዘማልኡ ክኾኑ ይህልዎም። ብዝተረፈ ሓደ ጸረ-ህዝብን ጸረ-ደሞክራሲን መላኺ ስርዓት ንዜጋታቱ ዓፊኑ ዝገዝእ ስርዓተ ምሕደራ ዘለዎ ሃገርን ደሞክራሲያዊ ስርዓተ ምሕደራ ዘለዎ ሃገርን ዝግበር ዝምድና ካብ ጠቕመይ ጠቕምኻ ግዜያዊ ምዃኑ ዘይሓልፍ ዘላቂ ሰላምን ምዕባልን ዘረጋገጽ ክኸውን ኣይክእልን።

ሃገራት ኤውሮጳ በዚ ኣብ ላዕሊ ዝገለጽናዮ ደረጃ ምዕባል እናተሰጋገራ ዝመጽእ ሃገራት ብምዃንን ዝምድናዊ ምትእስሳርተን ናብ ዝሓሸ ደረጃ ምዕባል ክሰጋገራ ኣይተጸገማን። ሃገራት ኣፍሪቃ ግን ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ ካብ ዝምስረታ ልዕሊ ፍርቂ ዘመን ገይረን ክንሰን ናብ ዝሓሸ ደረጃ ምዕባል ክሰጋገራ ኣይክእልን። ከምኡ ክኾና ዝገበረ ምክንያት ድማ፡ ነፍስ ወከፍ ሃገር ብውሽጣ ክትሓልፎ ዘለዎ ደረጃ ምዕባል፡ በዚ ልዕል ኢልና ዝገልጽናዮ ደረጃ ምዕባል ክትሓልፍ ትኸእል ስለ ዘየላዮ። ስለዚ ከኣ ሃገራት ኣፍሪቃ ህዝብታትን ካብ ድሕረትን ድኸነትን ምንጋፍ ስኢንን ዝሳቕዩ ዘለዎ። ዜጋታትን ብምፍንቓል፡ ብስደትን ሞትን ሓሰራ መከራ ምርኣዮም ከይኣክል ንጎረባብትን ከባብን ሃገራት ብኣሉታ ብምጽላው ኩሉ ምዕባሌን ተደቐሱ ተሪፉ ዘሎ።

ሃገራት ኤርትራ ኢትዮጵያን ከም ጎረባብቲ ሃገራት ኣብ መንጎኦን ክህሉ ዘለዎ ዝምድና፡ ሰላምም ኣውሒሱ፡ ምዕባሌኦም ብማዕረ ደረጃ ካብ ዝሓመቐ ናብ ዝሓሸ ዘሰጋገር ዝኸእል ቀጻልነት ድማ ዘለዎን ክኸውን ኣለዎ። ከምኡ ክኸውን እንተደኣ ኮይኑ ድማ፡ እዞም ኣብ መእተዊ ዝዘርዘርናዮም ቅድመ ኩነታት ክመልኡ ኣለዎም። ስለዚ ምስኣር፡ እዚ ሕጂ ተገይሩ ዝበሃል ዘሎ ናይ ሰላም ስምምዕ ቅድሚ ምርኣይና፡ ስለምንታይዮ እቲ ዝቐደመ ናይ ሰላም ስምምዕ ፈሽሉ ምርኣይ ኣገዳሲዮ።

እዞም ኣብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዘለው ህዝብታት ናይ ዘመናት ምትእስሳር ዝጸንሑዮም። ናይ ሓባር ቋንቋ፣ ባህሊ፣ ሃይማኖት ዝውንኑ ጎረባብቲ ህዝብታትን ሃገራትዮም ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ናይ ወለዶ ምትእስሳርውን ዘለዎምዮም፡ ኣብ ነንሕድሕዶም ብቐረባ ዝጸላለው ኣብ ሓደ ጂኦ ፖለቲካዊ ከባቢ ክነብሩ ዝጸንሑን ዘለውን ህዝብታትዮም። ስለዝኾነ ከኣ ዘላቂ ሰላምን ሓባራዊ ምዕባሌኦምን ብሩህ መጻኢ ዕድል ጉዕዞኦምን ኣብዚ ዞባዚ ወሳኒዮ።

ናይ ታሪኽ ኣጋጣሚ ኮይኑ ግን ኣብ ኢትዮጵያ ኣብ ስልጣን ዝመጽኡ ገዛእቲ ደርባታት ስርዓታት ሃይለ ስላሴን ደርግን ንኤርትራ ብሓይሊ ብምጉባጥ፡ ንውጹዓት ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ዘዳሚ ፖሊሲ ተኸቲሎም ክኸዱ ጸኒሑም። ኣብ ኤርትራ 30 ዓመታት ኣብ ኢትዮጵያ ከኣ 17 ዓመታት ዝወሰደ ደማዊ ኩናት ተኻየዱ። ከቢድ ዕንወት ብምክታል፡ ክልቲኦም ህዝብታት ኣብ ዓዘቕቲ ድሕረትን ድኸነትን ክወድቁ ኮይኖምዮም። ስለዚ ከኣ ናይ ክልቲኦም ህዝብታት ደረጃ ምዕባል፡ ብዞባ ኮነ ብደረጃ ዓለም ድሕሪት ተሰሪዖም ይርከቡ።

እዚ ግን በቶም ዝደሓሩ ገዛእቲ ስርዓታት ዘውርድዎ ጭቆና ዝሰጠ ውድቀት ጥራሕ ኣይኮነን። ቅድሚኡውን ኤርትራ መጀመርያ ብመግዛእቲ ጥልያን ድሓር ከኣ ምምሕዳር እንግሊዝን፡ ኢትዮጵያ ድማ ብመስፍናዊ ስርዓት፡ ክልቲኦም ሃገራት ንክባቢ ኣዳ ክ/ዘመን ናይ ኣሰሪ መከራ ህይወት ከሕልፉ ዝጸንሑዮም። እቲ ዕንወትን ኣሰሪ መከራን ምበኣር፡ እኩብ ድምር ናይ ኣስታት ኣዳ ክ/ዘመን ወጽዓ ውጽኢትዮ። ካብዚ ኩሉ ዕንወትዚ ንምንጋፍ ከኣዮም ናይ ክልቲኦም ውጽዓት ህዝብታት ብተናጸልን ብኣባርን ዝተናወሐ ኣርነታዊ ተጋድሎ ብምክያድ ብ1991 ብዓወት ተጸንቢሎም። ኣብ ኤርትራ ብኣይሊ ብረት ኣብ ኮረሻ ስልጣን ዝደየበ ገዛኢ ምልካዊ ስርዓት ህግደፍ ተተኸሉ። ኣብ ኢትዮጵያ ብዝምድናዊ ዝሓሸ ነጻነት ዘፍቅድ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ተተኸሉ። ስለዚ ከኣ ክልቲኦም ስርዓታት ውሽጣዊ ኮነ ደጋዊ ፖሊሲኦም ክልቲኦም ስርዓታት ፈጸሙ ዘይራኸብ ብሰንጠቕ ዝፈላለ ምዃኑ ብሩህ ነይሩ።

ስርዓት ህግደፍ ዝኸተሎ ስርዓተ ቁጠባ ንጹርነትን ተሓታትነት ዘይብሉ፡ ኣብ ስርቂ፡ ኮንትሮባንዳን ማፍያ ንግዳዊ ሽርሕታት ዝዋፈር ክኸውን እንክሎ፡ መንግስቲ ኢትዮጵያ ዝኸተሎ ቁጠባዊ ፖሊሲ ግን ንጹርዮ። ሕብረተ-ሰብ ኢትዮጵያ ካብ ቁጠባ እቶት ናይታ ሃገር ብብደረጃኡ ተጠቃሚ ዝኾነሉ፡ ማሕበራዊ ፍትሒ ዝነግሱሉ ናይ ነጻ ዕዳጋ ፖሊሲ ክኸተል ዝጽዕር ዮ። እዚ ኣብ መንጎዞም ክልተ ስርዓታት ዝተፈላለዩ ባህሪ ከም ዘሎ የርእየና። ነፍስ ወከፍ ስርዓት ውሽጢ ቁጠባዊ ፖሊሲዚ ማእከሉ ገይሩ ዝኸተሎ ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ክህልዎ ድማ ባህሪያዊዮ። እዚ ባህሪ ናይቶም ስርዓታት ዝኸተልዎ ስርዓተ ምሕደራ ዝተፈላለዩ ምዃኑ ብሰንጠቕ ዘርኢዮ።

ብኣጸሩ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ብሕገ-መንግስቲ ዝመሓደር፡ ንቡዝሕነት ኣፍልጦ ሂቡ ብግቡእ ዘተኣናግድ፡ ህዝባዊ ተሓታትነት ዘለዎ ፈደራላዊ ደሞክራሲያዊ ስርዓተ ምሕደራ ክህሉ እንክሎ፡ ኣብ ኤርትራ ግን ብሕገ-መንግስቲ (ቅዋም) ዝመሓደር መንግስቲ የለን። ናይ ህዝቢ ውክልናን እምነትን ዘለዎ ሓጋጊ፡ ፈጻሚን ፈራድን ደሞክራሲያዊ ትካላት የለን። እቶም ኣለው ዝበሃሉ ፖለቲካዊ ኮነ ሕጋዊ ህይወት ዘይብሎም፡ ብሳንቡ ውልቀ መላኽ ስርዓት ህግደፍ ኢሳያስ ኣፈወርቂ ዘስተንፍሱ፡ መሳርሒ ናይቲ ጨቋኒ ስርዓትዮም።

ኣብ መንጎ ከምዚ ዝኣመሰለ ኩነታት ዝግበር ናይ ሰላም ስምምዕ፡ ከሎ ገና ውሕስነት ዘይብሉዮ። ጸረ-ህዝቢ ስርዓት ህግደፍ ነቲ ናይ ሰላም ስምምዕ ንውልቃውን ጉጅላውን ረብሓኡን ረብሓ መወልቱን ክሳብ ዘረጋገጸ ኣለኹ። ኣብ ስምምዕይ እናበለ ዝደፍኡሉ፡ ውልቃውን ጉጅላውን ረብሓ ዘስእኖ መሲሉ ኣብ ዝተራእየሉ ድማ፡ ብዝተፈላለዩ ምስምሳት ብተጽዕኖ ከረጋግጸ ዝፍትነሉ፡ እዚ እንተዘየሰለጠ ከኣ ነቲ ስምምዕ ከፍርሶ ዝእግግ ኣይኮነን። ስለምንታይሲ ከም ስርዓት ሕጋዊ ኣይኮነን፡ ብባህሪ ድማ ረብሓን መሰል ህዝቢ ማእከሉ ስምምዓት ኣይገብርን።

ህግደፍ ድሕሪ ነጻነት ኤርትራ ኣብ ናይ ሕጽነት መድረኽ ኮይኑ፡ ምስ ኢትዮጵያ ዝፈረሞ ኩሉ-መዳያዊ ናይ ምትሕግጋዝ ስምምዕ ኣኸበሩ ይኸይድ ኣይነበረን። ብሱራይን ሕጋውን ኣገባብ ጥራሕ ንግዳዊ ንጥፈታት ኣብ ክንዲ ዘይካይድ፡ ባህሪኡ ብዝዓደሎ ምሓር ብስሰዎን ትምክሕትን ዓዊሩ፡ ኣብ ስርቅን ኮንትሮባንድዮ ተዋፊሩ ነይሩ። ነቲ ዘይሕጋዊ መንገዲ ምቁጽጻር ክግበረሉ፡ ኣብ መንጎ ክልቲኦም መንግስታት ዝግበር ንግዳዊ ንጥፈታት ብናይ ወጻኢ ሸርፊ ዶላር (ኤልሲ) ክኸውን ኣለዎ ኣብ ዝብል ውሳኔ ምስተበጸጸ፡ ህግደፍ ሕጋዊ ኣገባብ ምኽታል ዘየዋጽኦ ምዃኑ ስለ ዘረጋገጸ፡ ምስምስ ፈጠሩ ዶብ ኩናት ኣባሪዑ። ብደባዊ ኩናት ተጽዕኖ ፈጠሩ ነቲ ንገብር ንግዳዊ ምልውዋጥ ብሸርፊ ክኸውን ኣለዎ ዝብል ውሳኔ ዓጺፉ ኣብ ጸቢብ ረብሓኡ ከውዕሎ። እንተዘይሰለጠ ከኣ ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ስርዓት ኣውዲቕ፡ ግዝያዊ መሳርሒ ዝኾኖ ንዓኡ ዝመስል ስርዓት ብምትካል፡ ሕቶ ገባቲ ሽወሃቱ ክምልስዮ ነይሩ ሕልሙ። ነዚ ድማ፡ ኣብዚ ዞባ እሙን ልኡኽ ናይ ርእሰ ኣያል ብምዃን ከውሕሶዮ ነይሩ ተስፋኡ። እንተኾነ ግን ኩሉ ሕልሙ ኣይሰመረሉን። ተጽዕኖ ፈጠሩ ነቲ ብሸርፊ ወጻኢ ዝብል ንግዳዊ ምልውዋጥ ኣይቀየሮን። ኣብቲ ብደብን ልኡላውነት ተሸፊኑ ዝወለዎ ኣብራሲ ኩናት ኣይተዓወተን። ብኹሉ ከሲሩ፡ ሕቕኡ ተጎዘዮ፡ ተዋሪዱ። ብቲ ኣዕናዊ ኩናት ግን ክልቲኦም ኣሕዋት ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ብፍላይ ከኣ፡ እቲ ብጸረ-ህዝቢ ፖሊሲኡ ኣሳሪ መከራኡ ክርኢ ዝጸንሐ ህዝቢ ኤርትራ፡ " ኣብ ርእሲ ዘላታ ተወሰኽታ" ከም ዝተባህለ ቀሊል ዘይኮነ ሃሲዮ ኣስዒብሉ።

እዚ ናይ ሕጂ ተገይሩ ዝተባህለ ግልጽነት ዘይብሉ፡ ዞባውን ዓለማውን ርእሰ ኣያላን ኣይልታት ይኹ-በኩ-በዎ ኣለው ተባሂሉ ዝሕመ ዘሎ ናይ ሰላም ስምምዕውን ውጽኢቱ ካብቲ ዝቐደመ ዝሓሸ ክኸውን ኢልካ ትጽብዮ ኣይኮነን። ንግዝይኡ ንጸቢብ ረብሓኡ ክሳብ ዘማለኦ ክቕጽል ዝገብር ተኸእሎኡ እንተሃለው፡ ጸቢብ ጉጅላዊ ረብሓኡ ዘየማልእ ኣብ ዝኾነሉ፡ ተሰናኸሉ ክተርፍ ከም ዝኸእል ኣብ ምልክት ሕቶ ዝኣቱ ኣይኮነን። ውሽጣዊ ኩነታት ናይ ነበሰ ወከፍ ሃገር ተረጋጊኡ ክቕጽል ዘኸእሎ ጭቡጥ ኩነታት እንተዘይተመለሱ፡ በበይኑ ፖለቲካዊ ባህርን ፖሊሲን እናሃለወ እቲ

ስምምዕ ቀጻልነት ክህልዎዎ ኢልካ ክትጽበ ከቢድዮ። ምክንያቱ ንናይ ሃገራት ዝምድና ዝውስን ተራ ድሌት ዘይኮነስ፡ ፖለቲካዊ ባህርን ዝኸተልዎ ፖሊስንዮ።

ዝተፈላለዩ ባህሪ ዘለዎም ስርዓታት ዝኸተልዎ ናይ ሰላም ስምምዕን ዝፈጥርዎ ዝምድናን ዘላቕነት ዘይብሉን ፈራስን ካብ ኮነ ብኸመይዮ ዘላቕ ሰላም ኤርትራን ኢትዮጵያን ክረጋግጹ ዝኸእል ምርኣይ ኣገዳሲዮ።

ከምቲ ኣብ መእተዊ ናይዚ ጽሑፍ ዝገለጽናዮ፡ ኣብ መንጎ ክልቲኦም ስርዓታት ተመሳሳሊ ባህሪ፡ ፖሊስን እምነት እንተዘይሃልዮ፡ ምስ ግዝያዊ ረብሓታቶም ዝተኣሳሰር እንተዘይኮይኑ ዘላቕ ሰላም ክረጋገጽ ኣይክእልንዮ። ኣብ መንጎ ክልቲኦም ሃገራት ዝግበር ስምምዕ ግብራዊ ክኸውን እንተደኣ ኮይኑ፡ ኣብ ኤርትራ ሕቶ ሰላም፡ ደሞክራሲ፡ ልዕልና ግዝኣተ ሕግን ቁጠባዊ ምዕባሉን ዝምልስ፡ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ስርዓተ ምሕደራ ክፍጠር ኣለዎ። ከምኡ ምስ ዝኸውን ኣብ መንጎ ክልቲኦም ሃገራት ዘተኣማምን ዘላቕ ሰላም ተረጋጊጹ፡ ካብዚ መትከላዊ ኣምነታትዚ ብምብጋስ ዝገብራኡ ዝምድና፡ ብማዕረ ተጠቀምቲ ክኾና ዝኸእላ።

ኣብ ኤርትራ ከምዚ ዝኣመሰለ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ክትከልጥ፡ ኣብ ውሽጢ ኮነ ኣብ ከባቢ ሰላምን ምዕባሉን ክመጽእዮም ህዝብታት ኤርትራን ተቓለስቲ ሓይልታቱን ኣብ ቃልሲ ተጸሚዶም ንምዕዋቱ ዝረባረቡ ዘለው። ብፍላይ ከኣ ኣብዚ መድረኽዚ ምስቲ ግልጽነት ዘይብሉ ስምምዕ ውልቀ መላኽ ኢሳያስን ኢትዮጵያን ፈጠርዎ ዘሎ ቁጠዕ፡ ሃገራዊ ሓርበኛዊ ስምዒት ኤርትራውያን ኣብ ውሽጢ ኤርትራ ኮነ ኣብ ወጻኢ ናይ ቃልሲ ምቕት ወሲኹ፡ ናብ ዝሰፍሐ ህዝባዊ ተቓውሞ ክሰጋገር ልዑል ጻዕሪ ኣብ ዝገበረሉ ወቕቲ ምብጻሕ ኣገዳሲ ነጥብ መቐይሮዮ። እዚ ተቓውሞዚ ንጹር ራእይ ሓዘ፡ ብዝተወደበ ኣገባብ ንጸረ-ህዝቢ ስርዓት ህግደፍ ክምክትን መሰረታዊ ፖለቲካዊ ለውጢ ከምጽእን ድማ፡ ቅድሚ ኩሉን ልዕሊ ኩሉን ኩሎም ተቓውምቲ ሓይልታት ኣብ ሓደ ዝሰፍሐ ጽላል ደመበ ተቓውሞ ምስ ዝጥርነፉ፡ ሰፊሕ ተቐባልነት ናይ ህዝብን ፈተውትን ከረጋገጹን ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ኣብ ምድሓን ልዑል ተራኣም ከረጋግጹ ዝኸእሉን።

ብህዝብታት ኤርትራ ዝካየድ ዘሎ ተጋድሎ ኣብዚ ደረጃዚ እንተበጸሐ ከኣዩ እቲ ኣብ ኤርትራ ዝምስረት ደሞክራሲያዊ ስርዓት ዘላቕ ሰላም ክልቲኡ ሃገራት ኣብ ምውሓስ እጃሙ ከበርክት ዝኸእል። ካብቲ ዝብጸሕ ስምምዕ ክልቲኦም ሃገራት ብማዕረ ተጠቀምቲ ክኾኑን ክዓብዩን ድማ ብማዕረ ዕዙዝ ተራኣም ክጻውቱ ዝኸእሉን።

ብሓልዮት ደሞክራሲያዊ ግንባር ሓድነት ኤርትራ ዝፍኖ፡ ድምጺ ሰላምን ደሞክራሲን ኤርትራ 08-07-2019